

HISTORIE FRIESE ROODBONTEN

Deel 1

Het was niet toevallig dat op de vergadering van het drie jaar eerder opgerichte Friesch Rundvee Stamboek van 20 mei 1882 werd besloten drie aparte boeken aan te houden: een voor zwartbonten, een voor roodbonten en een voor gemengdkleurigen. Het laatste zou maar een hele korte geschiedenis kennen. Op de vergadering in Leeuwarden waren Amerikaanse importeurs van Friese koeien aanwezig en ze hadden nadrukkelijk aangedrongen op het besluit. Ze wilden zeker weten dat hun duurbetaalde ingevoerde koeien van gegarandeerde zwartbonte komaf waren. Daarmee dreigden de weinige roodbonten dus in het verdomhoekje te raken, want veel prille stamboekboeren hadden tussen hun zwartbonten een paar roodbonte koeien lopen.

Een halve eeuw eerder was het nauwelijks anders. Dat blijkt uit de dagboekantekeningen van de Wirdumer boer Doeke Wijgers Hellema, evenals enkele van zijn burenhouders van roodbonte Friese koeien. Waarom? Hellema: 'Alleen daarom dat zulks vee altoos bij de familie werd gehouden, onverschillig of het licht, doch liefst donker roodbont zij.'

Hellema bleek in 1828 helemaal niet ingenomen met die kwetsbare positie van de (weinig) roodbonten, want ook toen – nog zonder die aandrang van de Amerikanen - zag hij al dat de opmars van de zwartbonten niet te stoppen was. 'Dit wordt zoo ver doorgedreven dat men vaak spot met het vee, hoe schoon van statuur ook, welke anders gehaard zijn', klaagde de Wirdumer boer.

Roodbont Fries vee werd, dat was duidelijk, gehouden door maar enkele families van vaak eigenzinnige veehouders. Zoals Jouke Sjoerds Gerbrandy in Goëngamieden, die in zijn dagboek ook vol lof schreef over zijn roodbonte koeien. Hij moet geschrokken zijn toen het Friese stamboek in 1919 besloot het hulpboek voor stieren te sluiten. Daarin werden namelijk vooral roodbonte stiertjes uit zwartbonte ouders (met de roodbontfactor, zo zou later blijken) ingeschreven: de redding van het ras. Het was niet toevallig dat bij de weinige stierenverenigingen met 'roodbonte' leden hulpboekstieren beschikbaar waren: ze zorgden minstens voor bloedspreiding. De laatste ingeschreven hulpboekstier heette niet toevallig Vondeling: het was een publiek geheim dat zulke kalveren door eigenaars van zwartbonte koeien letterlijk werden verdonkeremaand, te vondeling werden gelegd. Want het stamboek wilde deze bastaards vanaf 1919 niet meer erkennen. Maar deze Vondeling 176 H-R FRS zou wel de centrale stamvader worden van alle zuivere Friese roodbonten.

Willem, 160 R FRS, won in 1927 op de landbouwtentoonstelling in Leeuwarden een 1a-prijs. Hij was via zijn vader Vondeling 2 een kleinzoon van stamboekstier Vondeling 1, 176 H-R FRS.

Reimer Strikwerda